

Гольцов Андрій Геннадійович

Геостратегія України в Східній Азії

УДК 327(477)

DOI <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2023-2.12>

Гольцов Андрій Геннадійович
доктор політичних наук,
доцент кафедри філософії
та міжнародної комунікації
гуманітарно-педагогічного факультету
Національного університету біоресурсів
і природокористування України
вул. Героїв Оборони, 15, Київ, Україна
ORCID: 0000-0001-7696-3223

У статті досліджено основні засади української геостратегії в Східній Азії, запропоновано найбільш доцільні для сучасної України геостратегії щодо Китаю, Японії, Південної Кореї та Північної Кореї. Геостратегічні вектори постають в якості основоположних і, як правило, довгострокових засад державної геостратегії на різних рівнях геопросторової політичної організації світу. Сучасна Україна набуває дедалі більше «західних» цивілізаційних рис. «Україноцентрична» геополітична ідеологія у поєднанні із «західними» цінностями, нормами та правилами впливають на визначення Україною власних геополітичних інтересів. Геостратегія сучасної України повинна бути певною мірою «гнучкою», враховувати інтереси «західних» партнерів і, водночас, спрямовуватися на досягнення специфічних українських геополітичних та гео економічних інтересів. Для геостратегії сучасної України особливо велике значення має «східноазійський» вектор. Доцільним є виокремлення таких напрямів, як «китайський» (особливо важливий і, водночас, проблемний), «корейський» та «японський». Геостратегія України щодо Китаю має враховувати його роль у світі як другої економіки (після США) та де-факто другого за могутністю геополітичного «полюсу». Якщо Китай не буде підтримувати агресивну Росію, постачати до неї зброю, боєприпаси, продукцію високих технологій, то можливе співробітництво України з цією країною в окремих політичних та економічних питаннях. У відносинах з Республікою Корея для України найбільш вигідна геостратегія взаємодії (передусім в економічній сфері). Україна має реалізовувати щодо Північної Кореї геостратегію конфронтації (разом із «західними» партнерами), оскільки ця країна є, по суті, партнером РФ у військовій сфері й становить загрозу для миру та безпеки в Східній Азії. Українська геостратегія щодо Японії у відносно недалекій перспективі може стати «союзницькою».

Ключові слова: геостратегія, геостратегічний вектор, геополітична ідеологія, геостратегія взаємодії, стратегічне партнерство, геостратегія конфронтації, «союзницька» геостратегія.

Вступ. Для сучасної України вельми важливо визначитися із власними національними інтересами (геополітичними та гео економічними) в різних регіонах світу й щодо окремих країн. Ці інтереси не повинні суперечити глобальним інтересам «колективного» Заходу. Але, водночас, національні інтереси України мають ґрунтуватися на «україноцентризмі» з його ідейними засадами, а також на політичному та економічному прагматизмі. Особливо актуальним та складним завданням постає формулювання своїх геостратегічних цілей, завдань і конкретних векторів щодо регіонів та країн Азії. На теренах цієї частини світу розташовані країни, котрі дуже суттєво різняться між собою за політичним устроєм, соціально-економічним розвитком, геополітичними інтересами на міжнародній арені. Між окремими азійськими державами наявні гострі протиріччя, що впливають на мир та безпеку не лише в Євразії, а й в усьому світі. Актуальність азійського спрямування геостратегії для України спричинена тим, що вже протягом тривалого часу спостерігається неоднозначна тенденція до перетворення Азії на глобального економічного лідера [1, с. 9]. Успішна реалізація Україною своєї «азійської» геостратегії має сприяти досягненню нашою державою однієї зі своїх стратегічних цілей – максимально послабити геополітичні позиції РФ на Євразійському континенті. Адже саме в Азії Кремль прагне знайти собі союз-

ників, саме азійські країни після різкого згортання відносин з європейськими країнами постають для Росії найбільш геополітично привабливими та гео економічно вигідними партнерами.

Наукові засади стратегії сучасної України щодо країн Східної Азії висвітлюються в працях таких вітчизняних дослідників, як В. Головка, А. Гончарук, Б. Гуменюк, О. Дроботюк, В. Кіктенко, В. Константинов, М. Кулініч, О. Литвиненко, І. Погорєлова, В. Попков, С. Пронь, М. Таран, В. Ціватий, В. Швед, О. Шевчук, С. Шергін та ін. Попри велику кількість наукових розвідок, численні актуальні питання геостратегії та геополітики України в Східній Азії потребують подальших досліджень.

Мета та завдання. Провідною метою статті є визначення сутнісних рис української геостратегії в Східній Азії. Основні завдання: аналіз сучасного стану відносин України з країнами Східної Азії, обґрунтування найбільш доцільних для сучасної України напрямів геостратегії щодо КНР, Республіки Корея, КНДР та Японії.

Методи дослідження. Під час дослідження знайшли застосування загальнонаукові методи аналізу, синтезу, індукції та дедукції. Порівняльно-історичний метод був використаний для співставлення взаємодії України з країнами Східної Азії в різні періоди. Геополітичні методи дали можливість моделювати геостратегію України в Східній Азії на різних рівнях геопросторової організації

суспільства. Для аналізу геостратегії України щодо окремих держав регіону застосовувався комплексний підхід.

Результати. Після розпаду Радянського Союзу перед молодою незалежною Українською державою постали численні невідкладні завдання щодо вироблення та втілення своєї суверенної геостратегії та геополітики. Геостратегія, у широкому сенсі, має формулювати та обґрунтовувати головні цілі, норми та принципи зовнішньої політики держави, а також визначати основні засоби та прийоми реалізації її інтересів на міжнародній арені. Офіційна стратегія тієї або іншої держави відображається, наприклад, у концепції її зовнішньої політики, стратегії національної безпеки, в оприлюднених доктринах, програмах тощо, і містить ідеалізовані та, як правило, відповідні нормам міжнародного права положення. А геостратегія покликана формулювати справжні, зазвичай, латентні цілі та завдання й розробляти основні засоби геополітики держави на міжнародній арені.

Провідним геостратегічним вектором України однозначно визначено «західний» (у поєднанні його складових – євроінтеграційного та євроатлантичного). Геостратегічні вектори постають в якості основоположних і, зазвичай, довгострокових засад геостратегії держави на різних рівнях геопросторової політичної організації світу й визначаються, виходячи з особливостей геополітичного кодексу (коду) цієї держави. Під геополітичним кодексом (кодом) розуміється сукупність обґрунтованих стратегічних постулатів, які певна держава формулює щодо інших акторів при виробленні своєї геостратегії та прикладної зовнішньої геополітики. Геополітичні кодекси бувають трьох рівнів: світового, регіонального (макро-, мезо- та субрегіонального) талокального («сусідського»).

Для забезпечення плідної реалізації національних інтересів України доцільним є вироблення та втілення нею низки геостратегічних векторів у рамках «азійського» макрорегіонального стратегічного напрямку. Враховуючи те, що на теренах Азії розташовані різні регіони, а в них – дуже важливі для нашої держави країни, можливим є виокремлення низки векторів мезорегіонального рівня. Кожний з цих векторів має бути забезпечений ґрунтовними розробками конкретних напрямів, моделей, проєктів та відповідних засобів геополітики. Наявні та потенційні «азійські» вектори (та напрями) української геостратегії загалом доцільно спрямовувати на досягнення взаєморозуміння з провідними країнами Азії, геополітичної взаємодії з окремими з них. При розробці «азійських» векторів геостратегії слід брати до уваги, що на Сході питання безпеки традиційно орієнтовані, передусім, на інтереси держави [9, р. 17]. У відносинах України з багатьма азійськими країнами залишаються недостатньо реалізованими

можливості взаємовигідного економічного співробітництва. Серед «азійських» мезорегіональних векторів геостратегії України особливо велику роль відіграє «східноазійський».

Східна Азія нині є одним з трьох провідних ареалів світової економіки. Роль регіону суттєво зросла, великою мірою, завдяки економічним успіхам КНР. Японія була і залишається однією з провідних економік світу. При цьому геополітичне становище Східної Азії кваліфікується як нестабільне. Зростання світової та регіональної ролі Китаю викликає протистояння зі США й породжує його суперечності з іншими провідними азійськими державами. Тайванська проблема є однією з найбільш болючих у відносинах між КНР та США. КНДР з її ракетно-ядерною програмою постає в якості «вогнища» регіональної нестабільності.

Після фактичного згортання, внаслідок протиборства із Заходом, російського проєкту «Великої Європи» (передусім, через агресію РФ проти України в 2014 р.), надзвичайно важливим геостратегічним проєктом Росії на континенті стало створення нею «Великої Євразії». Реалізація такого континентального за масштабом геостратегічного проєкту РФ однозначно шкодить геополітичним інтересам як «західних» держав (разом з Австралією та Японією), так й України. Тому визначати й втілювати свої геостратегічні цілі й вектори (та напрями) щодо країн Азії Україні потрібно, тісно співпрацюючи з «колективним» Заходом на чолі зі США.

У період 1990-х⁰⁰рр. українська влада реалізувала «азійський» напрям своєї зовнішньої політики переважно в гео економічному сенсі. Йшлося, передусім, про досягнення економічних вигід від співпраці із заінтересованими в українській продукції чи/та вітчизняному ринку збуту своїх товарів країнами Азії. Різнобічна (передусім, економічна) взаємодія України з країнами Азії часто розглядалася в якості перспективної складової «східного» вектора геостратегії молоді незалежної держави. Проголошуване Україною «стратегічне партнерство» з певними державами світу, зокрема азійськими, досить часто носило декларативний характер і не підкріплювалося повномасштабним та довготривалим співробітництвом.

Набуття Українською державою «західних» сутнісних рис кардинально впливає на формування її геополітичної ідеології, а також визначення головних цілей, норм, правил та напрямів української геостратегії. Водночас, загальний «західний» мейнстрим геостратегії України повинен залишати за нею свого роду «свободу маневру» при визначенні певних напрямів геостратегії щодо тих чи інших регіонів світу та окремих країн, виходячи зі специфічних українських геополітичних (і разом з тим гео економічних) інтересів. Крім того, потрібно брати до уваги певні геополітичні розбіжності між

США й провідними європейськими державами, передусім Німеччиною та Францією, й намагатися знайти для себе в геополітиці щодо головних держав Заходу «золоту середину». Водночас, така певна геостратегічна «гнучкість» не повинна перешкоджати забезпеченню сталості при реалізації власних українських геополітичних інтересів.

У першому та другому десятиліттях ХХІ ст. геоекономічне значення для України окремих східноазійських держав, передусім Китаю, суттєво збільшилося. Проте через повномасштабне російське вторгнення до України в лютому 2022 р. багато-які взаємовигідні економічні зв'язки виявилися розірваними. З погляду майбутньої повоєнної відновленої України, вона потенційно буде здатною зацікавити численними вигодами співпраці з нею Китай, Південну Корею та Японію. Втілення «східноазійської» геостратегії покликане підвищувати геополітичний статус України в Євразії й усьому світі, забезпечувати реалізацію її власних геополітичних інтересів (максимально «співзвучних» інтересам «західних» держав, передусім США), сприяти отриманню економічних вигод, а ще й (дуже бажано) завдавати якомога більшої шкоди геополітичним та геоекономічним інтересам Росії на всьому Євразійському континенті, в окремих його регіонах та країнах.

Загалом «східноазійський» вектор уявляється вельми важливим для континентальної геостратегії України і, водночас, неоднозначним за своїм змістом стосовно найбільш важливих держав. Доцільно виокремити такі напрями, як «китайський» (особливо важливий і, водночас, проблемний), «корейський» та «японський».

Зростання геоекономічної ролі Китаю у світі супроводжується його прагненням суттєво підвищити також свій глобальний геополітичний статус. Посилюється вплив Китаю в різних регіонах світу, особливо в азійських. Сучасний Китай реалізовує геостратегію на всіх рівнях – від глобального до субрегіонального. Пекін неодноразово заявляв про необхідність побудови багатополлярної моделі світового порядку, в якому КНР має отримати статус одного з «полюсів», проте без прагнення досягнути світової гегемонії, заперечуючи експансіонізм своєї зовнішньої політики. Протягом тривалого часу в науці пропонуються численні моделі нового «біполярного» світоустрою (США versus КНР). Китайською стороною неодноразово підкреслювалося, що «велика стратегія» країни «спрямована на мирний розвиток, окрім незначних змін у тональності» [11, с. 333]. Свою «глобальну стратегію зовнішньоекономічного наступу» Китай втілює мирним шляхом з використанням економічного співробітництва та «м'якої сили» [2, с. 912]. Водночас, спостерігаються радикальні кроки Пекіну щодо утвердження свого де-факто суверенітету над низкою спірних острівних терито-

рій у Східнокитайському та Південнокитайському морях. Для КНР залишається вельми гострою проблемою «приєднання» Тайваню.

На перебіг українсько-китайських відносин протягом тривалого часу впливав потужний «російський фактор» [6, с. 80]. Серед китайського політичного керівництва та суспільства укорінилося «сприйняття України як частини пострадянського простору, на який начебто має якісь права Росія» [2, с. 6]. У результаті, протягом багатьох років функціонування відносин між Україною та Китаєм так і не було подолано ідейний та культурно-інформаційний вплив Росії, яка, великою мірою, «монополізувала» сприйняття китайською владою та населенням процесів в Україні й на всьому пострадянському просторі [2, с. 40]. Для формування в китайському суспільстві стійких уявлень про Україну як сучасну європейську країну з перспективами приєднання до євроінтеграційних структур, – українська дипломатія не докладала належних зусиль.

Сучасна збройна агресія РФ проти України деякий час «була політично вигідною Китаю» [3, с. 130]. Виснаження Росії під час війни перетворювало її на все більш залежного від КНР партнера. Китайське керівництво трактувало російсько-українську війну в якості «українського конфлікту» (чи навіть «української кризи»). 24 лютого 2023 р. МЗС КНР опублікувало «Позицію Китаю щодо політичного врегулювання української кризи» (так звані «12 пунктів»). Китай позиціонував себе в якості альтернативного США та Європі світового «полюсу», котрий виступає за дотримання норм міжнародного права, мир, гуманізм та співробітництво. План мирного врегулювання, запропонований Китаєм, передбачав припинення воєнних дій, відновлення мирних переговорів, політичне врегулювання кризи тощо. Але в цьому документі, по суті, закладалася потенційна можливість збереження Росією контролю над окупованими українськими територіями. Такі пропозиції, звісно, вигідні для Кремля, оскільки надаватимуть можливість утримувати контроль над окупованими території, затягувати переговорний процес, накопичувати ресурси для поновлення воєнних дій тощо. Ймовірно, що Китай робив у цьому плані «ставку», передусім, на провідні європейські держави, але в діалозі навіть з ними не досягнув успіху. Для України та її «західних» партнерів затяжна війна з неоімперською Росією вкрай не вигідна. Інтересам України відповідає досить швидке й повне відновлення територіальної цілісності держави. Лише після цього доречно починати переговорний процес щодо мирного врегулювання, зокрема, на засадах компенсації величезних втрат та збитків постраждалій стороні – Україні.

Нинішня (квітень 2023 р.) офіційна зовнішньополітична лінія Китаю проголошує повагу до

суверенітету та територіальної цілісності України, невизнання анексії Росією українських територій (зокрема, Криму та Донбасу) і заперечення надання військової допомоги РФ. Сучасна КНР не володіє достатнім потенціалом для конфронтації з «колективним» Заходом через свою підтримку агресії РФ проти України. Європа для Китаю залишається надзвичайно важливою в геоекономічному сенсі, і втрачати європейські ринки для нього вкрай не вигідно. Можна припустити, що геополітичний курс Китаю в питанні війни в Україні стане більш «конструктивним», і китайське економічне співробітництво з Росією зазнає певних обмежень. При цьому постачання зброї (якщо воно було) та продукції подвійного призначення має зійти нанівець. Звісно, для Росії Китай залишиться головним торговельним партнером. У принципі, геополітичним інтересам України відповідає скорочення (а в ідеалі, припинення) співробітництва між військово-промисловими комплексами РФ і КНР.

Відносини стратегічного партнерства між Україною й КНР були проголошені в Спільній декларації від 20 червня 2011 р. У Договорі про дружбу і співробітництво між Україною і КНР (ратифікованому Верховною Радою України вже після «Революції гідності» 15 травня 2014 р.) знайшли підтвердження прагнення поглиблювати відносини стратегічного партнерства між країнами, розвивати відносини на принципах взаємної поваги до суверенітету і територіальної цілісності тощо [5]. Попри змінну кон'юнктуру на світових товарних ринках, у довоєнні роки (до 2022 р.) значення Китаю у зовнішній торгівлі України продовжувало зростати. Так, у за підсумками 2019 р. експорт України до Китаю зріс на 63,3%, і той перетворився на найбільшого зовнішньоторговельного партнера України. У 2021 р. Китай залишався провідним торговельним партнером України – товарообіг з ним склав майже 19 млрд \$. При цьому в експорті з України найбільша частка припадала на продукцію аграрного сектора [8, с. 3]. Наповнювалося глибшим змістом стратегічне партнерство між Україною та Китаєм, перед нашою країною відкривалися вигідні перспективи, пов'язані з реалізацією китайської ініціативи «Один пояс, один шлях» [8, с. 5]. Великі взаємні вигоди прогнозувалися від подальшого співробітництва в багатьох галузях українського господарства. Проте через нинішню війну експортний потенціал агропромислового комплексу України суттєво скоротився, різко погіршилися можливості транспортування української продукції за кордон.

Щодо КНР для України найбільш доцільна геостратегія «обережної взаємодії», беручи до уваги вже традиційний економічний прагматизм зовнішньої політики цієї країни. Варто робити наголос на вигідності для Китаю торговельної співпраці з Україною, здатною постачати великі обсяги якіс-

ної аграрної продукції на китайський ринок. Відновлена Україна становитиме і надалі неабиякий інтерес для китайських інвестицій в різні галузі її економіки. Водночас, Китаю для реалізації своїх геополітичних та геоекономічних інтересів у Європі буде дуже вигідна цілісна та стабільна Україна, котра (після війни) матиме добре розвинену транспортну інфраструктуру й високопродуктивний агропромисловий комплекс.

Потенційно вигідні геоекономічні проєкти майбутнього співробітництва з Китаєм не повинні «переважувати» для України пріоритет її власних екзистенціальних геополітичних інтересів. У разі втілення КНР стратегії допомоги неоімперській Росії, сприяння відновленню військово-технічної могутності держави-агресора, для нашої держави прийнятною буде лише геополітична конфронтація з Китаєм, звісно, спільно із «західними» партнерами. Але слід враховувати реалістичність китайської геостратегії та прагматизм зовнішньополітичного курсу КНР. Для китайського керівництва загроза посилення конфронтації з «колективним» Заходом на чолі зі США («плюс» Україною) має «переважувати» вигоди від підтримки РФ. Показово, що, згадуючи про колишню приналежність до Китаю низки російських регіонів, наприклад Приамур'я, у більш-менш віддаленій перспективі можуть з'явитися обґрунтовані територіальні претензії Китаю до РФ.

Щодо проблеми Тайваню, то для України найбільш доцільна геополітична позиція «відсторонення». З погляду демократичних ідеалів, звісно, важлива підтримка прав та свобод населення Тайваню. Водночас, для України не вигідно беззастережно слідувати у «фарватері» неоднозначної геополітики США, яка підтримуючи режим на Тайвані і надаючи йому допомогу (зокрема, військово-технічну), водночас формально визнає цей острів частиною Китаю.

«Корейський» напрям української геостратегії має дві різко відмінні складові. На Корейському півострові існуванню демократичної та економічно розвиненої Республіки Корея (РК) загрожує тоталітарна КНДР. Південна Корея залишається сталим геополітичним союзником США в Східній Азії (разом з Японією та Тайванем входить до складу так званого «Джакотського трикутника»). Вона перебуває у стані довготривалої конфронтації з Північною Кореєю. Тому допомога РК у протидії геополітичним планам КНДР відповідає інтересам «західних» і загалом демократичних держав світу, зокрема й України. Південна Корея надає Україні фінансову та матеріально-технічну допомогу. Країна має досить добре розвинену військову промисловість, вона заінтересована в експорті своєї продукції, наприклад танків, до Європи. Пряме постачання південнокорейської військової техніки до України поки що неможливе, оскільки РК

офіційно не постачає летальну зброю до країн, що фактично перебувають у стані війни. Проте існує спосіб «обійти» це нормативне обмеження, постачаючи південнокорейське летальне військове озброєння та техніку до України не безпосередньо, а через Польщу. Багатоаспектне співробітництво з економічно розвинутою РК має значні перспективи у цілій низці стратегічно важливих для України галузей, зокрема інформаційно-комунікаційних технологій. Україна залишається заінтересованою в активізації політичного діалогу й розвитку торговельної та інвестиційної співпраці з Південною Кореєю [7]. Загалом геостратегія взаємодії у відносинах з РК постає для України як досить продуктивна та далекоглядна.

У керівництва КНДР, найімовірніше, залишаються експансіоністські наміри, що прикриваються пропагандистським геополітичними наративами щодо необхідності оборони від імперіалізму США та її союзників. Північна Корея підтримує політичне та військово-технічне співробітництво з РФ, реалізовує власну програму ядерного озброєння, становить воєнно-політичну небезпеку для миру в Східній Азії. КНДР реалізовує на міжнародній арені загалом «автаркічну» геополітику, за винятком відносин з двома сусідніми могутніми державами – РФ та КНР. Північна Корея нарощує свій ракетний потенціал, розробляє ядерне озброєння, становить загрозу для миру та безпеки в усьому регіоні. КНДР навіть, за твердженням США, постачала до РФ окремі види зброї та боєприпасів. Тому Українській державі потрібно підтримувати курс «західних» держав на чолі зі США щодо посилення санкцій проти Північної Кореї, яка, по суті, постає партнером (навіть неофіційною союзницею) Росії в її агресивній війні проти України. Таким чином, щодо КНДР Україна має втілювати конфронтаційну геостратегію.

Відносини України з дуже віддаленою високорозвинутою Японією розвивалися загалом повільно, без суттєвих прогресивних змін. Для японського бізнесу головними вимогами були: «прозорість економіки, забезпечення стабільного сприятливого інвестиційного клімату, надання гарантій інвестиціям тощо» [4, с. 26]. Але в Україні так і не сформувалося повноцінне сучасне ринкове середовище, засноване на чітких, незмінних та прозорих правилах. Навіть у 2021 р. українською владою констатовалося, що потенційні японські інвестиції не надходили до української економіки, і це пояснювалося, передусім, відсутністю в Україні сприятливого інвестиційного клімату [8, с. 10]. Протягом «гібридної» війни РФ проти України японська влада здійснювала щодо держави-агресора недостатньо «жорстку» геополітику, ймовірно, сподіваючись на поступки Росії в питанні «Північних територій». Також, можливо, японський уряд вважав, що під тиском санкцій ізольована Росія ще

активніше зближуватиметься з Китаєм, утворюючи з ним «антанту». Водночас, у геополітичному контексті, показовим стало підписання 12 жовтня 2018 р. Меморандуму між Міністерством оборони України та Міністерством оборони Японії щодо співробітництва та обмінів у сфері оборони.

Сучасна Японія належить до «глобального Заходу», є військово-політичним союзником США. Для України Японія вважається «політичним союзником», і відносини з нею кваліфіковані як «глобальне партнерство» [7]. Нині Японія однозначно підтримує Україну в боротьбі з російською агресією. Японський уряд, найімовірніше, виходить у своїй політиці з того, що «жорстка» реакція «цивілізованого» світу на російське вторгнення має стати «уроком для решти» [10], тобто для потенційних агресорів у Східній Азії – Китаю та КНДР. Українська геостратегія, націлена на перешкоджання реалізації російських геополітичних інтересів, вочевидь, має бути спрямована на активізацію українсько-японської взаємодії в різних сферах. Реалістичними постають перспективи розвитку співпраці з Японією в галузях високих технологій, телекомунікацій, цифрової економіки, щодо реалізації проєктів альтернативної енергетики, охорони довкілля тощо. Виходячи з кваліфікування Японії в якості свого політичного союзника, Україні доцільно солідаризуватися з нею в питанні майбутнього можливого досягнення японських геополітичних інтересів щодо «Північних територій» (Південних Курильських островів). Отже, у відносно близькій перспективі українська геостратегія щодо Японії може стати «союзницькою» (як у геополітичному, так і в геоекономічному сенсі).

При взаємодії з азійськими країнами Україна реалізовує антиросійський геостратегічний курс. Одним з найвагоміших українських аргументів є неприйнятність різкого порушення Росією міжнародного права – збройне вторгнення до України, окупація та анексія частини її суверенної території. Тим самим російським керівництвом були знехтувані загальновизнані принципи незастосування збройної сили проти іншої держави, територіальної цілісності країн та непорушності державних кордонів. Для таких демократичних країн, як Японія та Південна Корея, принципово важливими аспектами є ще й злочини російських агресорів проти людяності, порушення ними прав і свобод людини. Таким чином, крім активного поширення серед азійських еліт та суспільств проукраїнських геополітичних уявлень, вельми важливим завданням постає продукування, поширення та укорінення антиросійських геополітичних образів, символів, міфів тощо.

Загалом геостратегія України щодо країн Східної Азії повинна ґрунтуватися на втіленні комплексу заходів – політичних, дипломатичних, міжнародно-правових, економічних, інформаційних,

культурних тощо. Інформаційному виміру геостратегії України в Східній Азії має відводитися вагомий роль, оскільки потрібна повсякденна активна українська присутність в інформаційному просторі країн регіону. Слід наполегливо доводити неправомірність російської збройної агресії проти України, викривати злочини російських військ проти людяності, наголошувати на важливості підтримки справедливої боротьби України за відновлення своєї територіальної цілісності тощо. Культурний напрям геостратегії реалізується спільно з інформаційним. Для населення країн Східної Азії має відкриватися високий потенціал матеріальної та духовної культури українського народу. У свідомості населення азійських країн важливо формувати інтегральний образ політично стабільної, демократичної, прогресивної, економічно розвинутої, висококультурної, освіченої України зі славетним історичним минулим. У геополітичному сенсі, створюється образ загалом миролюбної країни, здатної, водночас, вести героїчну боротьбу проти набагато сильнішого супротивника і перемагати його. Тим самим можна досягнути в суспільній свідомості населення азійських суспільств та серед їхніх політичних еліт підвищення авторитету нашої держави, зміцнення поваги до неї. У відносинах з азійськими країнами саме наявність взаємної поваги між сторонами вважається одним з вагомих факторів успішності взаємодії.

Необхідна активізація діяльності МЗС України, її дипломатичних представництв щодо втілення життя нових взаємовигідних геоекономічних проєктів співробітництва з країнами Східної Азії. Варто зазначити, що політична та економічна взаємодія України зі східноазійськими державами повинна носити не лише декларативний характер, а бути наповненою конкретними справами – дієвими програмами, планами, проєктами тощо.

Щодо тих азійських держав, які виявляться пов'язаними з Росією політичним та військово-технічним співробітництвом, сприятимуть зміцненню її економічного та науково-технологічного потенціалів, військово-промислового комплексу, Україні, спільно із «західними» партнерами, доцільно втілювати конфронтаційну геостратегію. З тими країнами, які з вигодою для себе і надалі підтримують з РФ торговельні відносини, Україні, разом з державами Заходу, варто проводити геополітику, спрямовану на послаблення впливу Росії, її геоекономічних позицій. Водночас, цим країнами доцільно пропонувати вигідні для них проєкти співробітництва, альтернативні російським. Тимчасові економічні вигоди від співпраці з Росією не повинні «перекривати» у суспільній думці азійських країн різкі порушення нею міжнародного права та злочини проти людяності з боку цієї агресивної держави. Сприяння економічній стабілізації держави-агресора несе в собі загрози для миру та безпеки

у світі загалом, а також, на перспективу, і для самих країн Азії.

Висновки. Українська геостратегія в Східній Азії повинна бути скоординована із «західними» партнерами й, водночас, передбачати досягнення Україною власних геополітичних інтересів, поєднаних з прагматичними геоекономічними. Диверсифікація та зміцнення економічних зв'язків зі східноазійськими країнами мають спричинити поглиблення їхньої заінтересованості в розвитку взаємодії з Україною також і в політичній сфері.

Китай як один глобальних економічних лідерів, становить особливий інтерес для української геостратегії та геополітики. У відносинах з КНР, у разі зниження рівня підтримки нею Росії, для України стане прийнятним ведення політичного діалогу й розвиток економічних взаємозв'язків. Проте компроміси з Китаєм, обговорення з ним планів щодо припинення війни не повинні переходити «червону лінію» – має бути беззастережно відновлено територіальну цілісність України. Найбільш доцільною вважається геостратегія співпраці з КНР в окремих політичних питаннях та економічній сфері. У взаємовідносинах з РК для України найбільш корисною є геостратегія взаємодії, передусім, у геоекономічній площині. Щодо КНДР, котра становить загрозу та миру та безпеки в регіоні, підтримує агресивну Росію (вірогідно, надавала їй зброю та боєприпаси) можлива лише геостратегія конфронтації та санкцій (спільно із «західними» партнерами). Українська геостратегія щодо Японії в недалекому майбутньому може набути, дійсно, «союзницького» характеру.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Азійський напрям зовнішньої політики України: проблеми і перспективи. Аналітичні оцінки : монографія / В.О. Швед та ін.; за ред. В.О. Шведа. Київ: НІСД. 2008. 222 с.
2. Аудит зовнішньої політики Україна-Китай : дискусійна записка / Гончарук А.З., Гобова Є.В., Кіктенко В.О. та ін. Київ: Інститут світової політики, 2016. 60 с.
3. Головка В. Україна та Китай: еволюція відносин (2021 – травень 2022). Київ: Інститут історії України НАН України, 2022. 199 с.
4. Гончарук А.З., Кобзаренко А.М., Микал О.К. Пріоритети політики України щодо країн Азії : аналітична доповідь. Київ: НІСД, 2011. 64 с.
5. Закон України «Про ратифікацію Договору про дружбу і співробітництво між Україною і Китайською Народною Республікою» від 15.05.2014 р. № 1271-VII. *Верховна Рада України*. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T141271>
6. Пронь С.В. Китайський вектор зовнішньої політики України (історія, виклики сучасності, перспективи). *Наукові праці ЧДУ імені Петра Могили. Політичні науки*. 2007. Т. 69. Вип. 56. С. 78–81.
7. Указ Президента України № 48/202 від 26 серпня 2021 року «Про рішення Ради національної безпеки і

оборони України від 30 липня 2021 року «Про Стратегію зовнішньополітичної діяльності України». URL: <https://www.president.gov.ua/documents/4482021-40017>

8. Україна і країни Східної, Південно-Східної та Південної Азії: підсумки 2020 року та перспективи розвитку: аналітична доповідь / Гончарук А. З., Дроботюк О.В., Кіктенко В.О. та ін. Київ: НІСД, 2021. 45 с.

9. Beeson M. Security in Asia: What's Different, What's Not? *Journal of Asian Security and International Affairs*. 2014. Vol. 1, No. 1. P. 1-24.

10. Brown J. Japan's Stance on Russia's Invasion of Ukraine. *Carnegie Endowment for International Peace*. 15.02.2023. URL: <https://carnegieendowment.org/politika/89156>

11. Zhang Zhexin. The Belt and Road Initiative: China's New Geopolitical Strategy? *China Quarterly of International Strategic Studies*. 2018. Vol. 4, No. 3. P. 327–343.

REFERENCES:

1. Aziys'kyi napryam zovnishn'oyi polityky Ukrainy: problemy i perspektyvy. Analitichni otsinky (2008). [The Asian direction of Ukraine's foreign policy: problems and prospects. Analytical assessment]: monograph / V. O. Shved and others; ed. V. O. Shved. Kyiv: NISS. [in Ukrainian].

2. Audyt zovnishn'oyi polityky Ukrainy-Kytay (2016). [Foreign Policy Audit: Ukraine-China]: a discussion note / A. Z. Honcharuk, E. V. Gobova, V. O. Kiktenko, etc. Kyiv: Institute of World Politics. [in Ukrainian].

3. Holovko, V. (2022). Ukrainyina ta Kytay: evolyutsiya vidnosyn (2021 – traven' 2022) [Ukraine and China: evolution of relations (2021 – May 2022)]. Kyiv: Institute of History of Ukraine, NAS of Ukraine. [in Ukrainian].

4. Honcharuk, A. Z., Kobzarenko, A. M., & Mykal, O. K. (2011). Priorityety polityky Ukrainy shchodo krayin Aziji [Priorities of Ukraine's policy towards Asian countries]: an analytical report. Kyiv: NISS. [in Ukrainian].

5. Zakon Ukrainy "Pro ratyfikatsiyu Dohovoru pro druzhbu i spivrobotnytstvo mizh Ukrainoyu i Kytays'koyu

Narodnoy Respublikoyu" vid 15.05.2014 r. № 1271-VII (2014, May) [Law of Ukraine "On Ratification of the Treaty of Friendship and Cooperation between Ukraine and the People's Republic of China"]. *Verkhovna Rada of Ukraine*. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T141271>. [in Ukrainian].

6. Pron', S. V. (2007). Kytays'kyi vector zovnishn'oyi polityky Ukrainy (istoriya, vyklyky suchasnosti, perspektyvy) [The Chinese vector of Ukraine's foreign policy (history, modern challenges, prospects)]. *Scientific works of Pyotr Mohyla BSSU. Political sciences*. T. 69, Issue 56. [in Ukrainian].

7. Ukaz Prezydenta Ukrainy № 448/2021 vid 26 serpnia 2021 roku "Pro rishennya Rady natsional'noyi bezpeky i oborony Ukrainy vid 30 lypnya 2021 roku "Pro Stratehiyu zovnishn'opolitychnoyi diyal'nosti Ukrainy" (2021, August) [Decree of the President of Ukraine No. 448/2021 "On the Decision of the National Security and Defense Council of Ukraine of July 30, 2021 "On the Strategy of Foreign Policy of Ukraine"]. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/4482021-40017>. [in Ukrainian].

8. Ukrainyina i krayiny Skhidnoyi, Pivdenno-Skhidnoyi ta Pivdennoyi Aziji: pidsumky 2020 roku ta perspektyvy rozvytku (2021) [Ukraine and the countries of East, South-East and South Asia: 2020 results and development prospects]: an analytical report. A.Z. Honcharuk, O.V. Drobotyuk, V.O. Kiktenko, etc. Kyiv: NISS. [in Ukrainian].

9. Beeson, M. (2014). Security in Asia: What's Different, What's Not? *Journal of Asian Security and International Affairs*. Vol. 1, No. 1.

10. Brown, J. (2023). Japan's Stance on Russia's Invasion of Ukraine. *Carnegie Endowment for International Peace*. URL: <https://carnegieendowment.org/politika/89156>

11. Zhang, Zhexin (2018). The Belt and Road Initiative: China's New Geopolitical Strategy? *China Quarterly of International Strategic Studies*. Vol. 4, No. 3.

Geostrategy of Ukraine in East Asia

Goltsov Andriy Hennadiyovych

Doctor of Political Science,
Associate Professor at the Department
of Philosophy and International
Communication of the Faculty
of Humanities and Pedagogy
National University of Life
and Environmental Sciences of Ukraine
Heroiv Oborony str., 15, Kyiv, Ukraine
ORCID: 0000-0001-7696-3223

The article examines the main principles of Ukrainian geostrategy in East Asia and suggests the most appropriate geostrategies for contemporary Ukraine regarding China, Japan, South Korea, and North Korea. Geostrategic vectors appear as fundamental and, as a rule, long-term foundations of state geostrategy at various levels of the geospatial political organization of the world. Contemporary Ukraine is acquiring more and more "Western" civilizational traits. "Ukraine-centric" geopolitical ideology combined with "Western" values, norms and rules influence Ukraine's determination of its own geopolitical interests. Contemporary Ukraine's geostrategy must be "flexible" to a certain extent, take into account the interests of "Western" partners, and at the same time, be aimed at achieving specific Ukrainian geopolitical and geoeconomic interests. The "East Asian" vector is especially important for contemporary Ukraine's geostrategy. It is expedient to single out such areas as "Chinese" (especially important and, at the same time, problematic), "Korean", and "Japanese". Ukraine's geostrategy regarding China should take into account its role in the world as the second economy (after the USA) and de facto the second most powerful geopolitical "pole". If China will not support aggressive Russia, and supply it with weapons, ammunition, and high-tech products, then cooperation between Ukraine and this country in certain political and economic issues is possible. The geostrategy of cooperation (primarily in the economic sphere) is the most beneficial for Ukraine in relations with the Republic of Korea. Ukraine should implement the geostrategy of confrontation regarding North Korea (along with "Western" partners) since this country is, in fact, a partner of the RF in the military sphere and poses a threat to peace and security in East Asia. Ukrainian geostrategy with regard to Japan in a relatively short term may become "allied".

Keywords: *geostrategy, geostrategic vector, geopolitical ideology, geostrategy of cooperation, strategic partnership, geostrategy of confrontation, "allied" geostrategy.*